

PEKÁR ISTVÁN

Belső-Cserhát

A statisztikai adatok szerint megyéink között Nógrád a legjelentéktelenebb. Itt él a legkevesebb ember, a területnagyságát tekintve pedig csak Komárom kisebb. Gazdasági teljesítményével sem dicsekedhet. Az egy főre jutó nemzeti össztermék (GDP) szerint csupán Szabolcs-Szatmár-Bereg gyengébb, de a keleti régió sokkal gyorsabban fejlődik, mint a Palócföld.

Az elmúlt tizenöt évben a 220.000 lelkes Nógrád lakossága 18.000 fővel csökkent. Minden tizenkettedik ember eltűnt a megyéből. A munkanélküliek arányát nézve Borsod-Abaúj-Zemplénnel és Szabolcs-Szatmár-Bereggel „vetélkedik” a sereghajtók között. A rendszerváltozás kezdetétől a mezőgazdaságban dolgozók 87 százaléka vesztette el munkahelyét.

Nekem Nógrád mégis mindennél kedvesebb.

Ott születtem, ott töltöttem a gyermekkoromat. Bár régen elkerültem onnan, gyakran gondolok vissza. Régi emlékfoslányok jutnak eszembe, és valami szomorúság kerít hatalmába. Érthetetlen ez, hiszen az alatt a harminc év alatt, amióta elkerültem onnan, diplomákat szereztem, sikeres újságíró pályát futottam be. A világ szinte minden földrészére eljutottam, vagy harminc országban megfordultam. Mégis álmatlan éjszakákon úgy gondolok vissza a herencsényi gyerekevekre, a szülői házra, mint a tékozló fiú, az elherdált örökségre.

Ezerráncú, mégis széparcú öregasszonyok vigyáztak rám, s arra neveltek, hogy az ember eredendően jó, s a jó szándékú embert mindenki szereti. Ezt az életfelfogást nevezi a lélektan ösbizalomnak. Csak évtizedekkel később tudatosult bennem, hogy éltemben ez volt a legnagyobb adomány, az segített át életem nehéz szakaszain.

Herencsényben jártam iskolába egy ideig, majd a körzetesítés után a szomszédos Cserhátsurányba. A mai napig megcsodálom a surányi templomot, amelynél szebb fekvésű kevés van az országban. Méltatlanul mellőzött műemlékeink közé tartozik a Jánossy kúria, amely mértéktartó arányaival, oroszlanos kapubálványai-
val ritkaságnak számít.

Emlékszem a balassagyarmati és a terényi vásárookra, ahol a hatvanas években még szinte kizárólag népviseletben mutatkoztak az asszonyok. Én csak a kék köté-
nyes tót menyecskéket tudtam megkülönböztetni a magyaroktól, de a felnőttek anélkül, hogy megkérdezték volna minden asszonyról tudták, hogy melyik faluból jött. Olyan volt az a tarka népviselet, mint manapság a vonalkód. Aki ismerte a féketőkben, pruszlikokban, a pántlikákban a szegőkben, valamint a színekben rejlő finom jelzéseket, minden tudott.

Az alatt a szűk negyven év alatt, ami eszmélésem óta eltelt, megéltem, hogy a szülőfalum Belső-Nógrád többi kisközségéhez hasonlóan elsorvadt. A lakosság megféleződött, az egykor népes iskolák bezártak, csak a temetők telnek folyamatosan. Vasárnap azonban nem temetnek, mert egy lelkészhez már hét-nyolc falu tartozik, örül, ha a miséket teljesíti.

Persze eredmények is vannak. Majd minden faluba bevezették a gázt, kialakították a telefon és kábeltévé hálózatot, van már vezetékes víz is, a Dunából érkezik. Szinte minden van, ami a komfortos élethez szükséges, csak élet nincs már, fiatal.

Próbálok megfejteni, hogy erős kötődésem miből táplálkozik. Most úgy érzem, hogy a kedves, de elesett vidéknek minden szegletéhez vonzódom, de lehet, hogy ez csak édesanyám iránt érzett szeretetem. Minden este felvillan bennem a képe, amint vár a verenda előtt. Szeme fényét már megtörték az évek, de óvó pillantása mindig elkísér, még az óceánon túl is érzem. Szorongva gondolok arra a napra, amikor üres lesz a ház, vajon vonz-e még akkor a szülőföld?

Méltatlan lenne azonban ez a borongós befejezés, mert minden faluban van néhány ember, akik küzdenek azokért is, akik évek óta a munkanélküli segélyt, a jövedelem-pótló támogatást várják, és azok helyett is, akik hozzám hasonlóan elmentek. Polgármesterek, tanítók, dacos gazdák, vállalkozók. Ők talán még kitartanak addig, amíg fordul a világ, és ezek a parányi falvak nem tűnnek el a térképről véglegesen.

Életünknek nyoma maradjon!

Gyermekkoromban sokszor megcsodáltam az útszéli feszületeket. Valami misztikus tiszteletet éreztem az állítatóik iránt, akiket én már nem ismertem, de nevüket szép arany betűkkel odavesték a márványtáblába, a fájdalmas arcú Krisztus lába alá. Gyermeki ésszel nem tudtam felfogni, hogy vajon mi készítette őket arra, hogy kevés pénzüket ilyesmire költseék.

Azóta évtizedek teltek el, s mára megértettem, hogy az ember legnagyobb kincse az a láthatatlan világ, amelyet az őseinktől örököltünk. Hitünk, hagyományaink, nagyszüleink meséi, történetei, a családtól és az ismerősöktől megtanult viselkedésminták, szerepek.

Ezzel magyarázható, hogy bár Földünknek vagy három tucatnyi országában jártam, álmaimban nem San Francisco felhőkarcolói, Kairó piramisai, Fokváros felhőbe vesző hegyei, Velence lagúnái jelennek meg, hanem régi-régi herencsényi emlékképek.

Sokszor feltettem magamnak a kérdést: vajon miért az a szegényes és eseménytelen világ jár az eszembe? Túl a negyvenen jöttem rá, mert Herencsény igazán az enyém, benne van a génjeimben. A többit csak láttam, megcsodáltam, de nem vésődtek úgy bele a lelkembe, mint a feszület arany betűi a márványba.

Ekkor említettem Szandai József polgármester barátomnak, hogy jó lenne egy alapítvány sorvadó falunk még megmaradt értékeinek megmentésére. Az ötlet megvalósult, és ennek eredményeként a közeljövőben emléktáblát avatunk Bethlen István és a Bolza család emlékére, felújítatjuk és felszenteljük kis Árpád-kori templomunkat, amelyben vagy háromszáz éve nem volt istentisztelet. Új kerítést kap a temetőnk, és rendbe hozatjuk a szinte teljesen megsemmisült zsidó temetőt is.

Talán dicsekvésnek tűnik így többes szám első személyben fogalmaznom, hiszen a munkákat a helyi önkormányzat szervezi, és a szükséges pénznek csak töredékét teszik ki felajánlásaink. Főként pályázati támogatások révén gyarapodhatunk, – azokat is az

önkormányzat készíti -, de az ötlet tőlünk származik, s kapcsolataink, hasznos értesüléseink adják a kezdő lendületet. Képletesen mi ültetjük el a palántát, ami fává terebélyesedik.

Úgy tűnik, úgy könnyű okosnak lenni, ha másokra marad a munka. Nincs igazuk a kétkedőknek. Ezek a Herencsény fogyó és öregedő lakosságának hatalmas feladatot jelentő tervek évtizedekig meg sem fogalmazódtak, s most remélhetőleg valósággá is válnak. Mitől a derűlátásom?

A minap a fővárosban találkoztam a Herencsénybe házasodott szatmári származású Hamza Jánossal, aki szorgalmával Budapesten ismert építési vállalkozóvá küzdötte fel magát. Első gondolataink egyike a régi templom felújítása volt. Ő is készül, egyik brigádjával vállalta a kőműves munkát. Bizonyára lesz más segítség is, hiszen több elszármazott gondolkodik hasonlóan, a falubeliek pedig soha nem sajnálták a fáradságot, ha Herencsényért tenni kellett. Többhavi nyugdíjukat adták oda a templomtorony újrafedésére, vagy az orgona felújítására.

Persze lesz, aki megkérdezi, hogy ugyan mi lesz mindezért a fizetség?

Egyszer talán - évtizedek múlva - megáll egy kisfiú a kápolnánk előtt, és elgondolkodik: vajon mi vezérelte egykor az embereket, hogy azt a magányos kis templomot olyan szépre megcsinálták. Hozzá utat építettek, köréje fákat, bokrokat ültettek. Tisztelet ébred benne a régiek iránt, és fáradságukat emlékeivel, álmaival fizeti meg.

(1999)

